

Pædagogisk Læreplan for Hyldeblomsten.

HYLDEBLOMST

JUNI-JULI / HEGN OG KRAT / PINE CONE PROJECT

Indhold

Indhold	2
Indledning	3
Vejledning til udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	4
Praktiske oplysninger	5
.....	7
Det pædagogiske grundlag	7
Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	8
Pædagogisk læringsmiljø	9
.....	10
Samarbejde med forældre om børns læring	10
Børn i udsatte positioner	11
Sammenhæng til børnehaveklassen (kun gældende for kommende skolestartere)	12
De seks læreplanstemaer og 12 læringsmål	13
.....	14
Alsidig personlig udvikling	14
.....	16
Social udvikling	16
.....	18
Kommunikation og sprog	18
.....	19
Krop, sanser og bevægelse	19
Kultur, æstetik og fællesskab	24
Inddragelse af lokalsamfundet (udarbejdes områdevis)	28
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø (udarbejdes af den enkelte daginstitution)	28

Egedal Kommunes skabelon for den pædagogiske læreplan er udarbejdet på baggrund af:

- *Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, LBK nr. 176 af 25/02/2019*
- *Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer, BEK nr 968 af 28/06/2018*
- *Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold (Børne- og socialministeriet, 2018)*
- *Skabelon til pædagogisk læreplan (Børne- og socialministeriet og Danmark Evalueringsinstitut, 2019)*

Indledning

Alle dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv, efter dagtilbudslovens § 7.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde, og den er et redskab til at skabe en fælles retning for det pædagogiske arbejde og samtidig sikre, at der arbejdes bevidst med pædagogik hele dagen i alle dagtilbud. Den pædagogiske læreplan er dynamisk og bruges til udvikling af pædagogisk praksis.

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag, læreplanstemaerne og læringsmål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Det pædagogiske grundlag består af ni elementer:

- *Barnesyn*
- *Dannelse og børneperspektiv*
- *Leg*
- *Læring*
- *Børnefællesskaber*
- *Pædagogisk læringsmiljø*
- *Forældresamarbejde*
- *Børn i udsatte positioner*
- *Sammenhæng til børnehaveklassen*

Nogle elementer, eksempelvis barnesyn, skal altid være til stede, mens andre elementer, som eksempelvis sammenhæng til børnehaveklassen, kan være mere til stede i nogle sammenhæng end andre.

Der er seks læreplanstemaer:

1. Alsidig personlig udvikling
2. Social udvikling
3. Kommunikation og sprog
4. Krop sanser og bevægelse
5. Natur udeliv og science
6. Kultur, æstetik og fællesskab

Læreplanstemaerne afspejler den brede læringsforståelse, som er i dagtilbuddene.

Der er fastsat to læringsmål for hvert læreplanstema. Disse udtrykker sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring, samtidig med at der sættes en fælles retning for det pædagogiske arbejde.

Den pædagogiske læreplan indeholder pædagogiske refleksioner og retningsgivende

eksempler på, hvordan dagtilbuddene arbejder med at fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Vejledning til udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Organiseringen af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Planlægning af det pædagogiske arbejde tager afsæt i dagtilbudslovens § 8-10. Alle daginstitutioner og dagplejen skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan for hele børnegruppen i alderen 0-2 år og for børnegruppen i alderen fra 3 år og frem til skolestart. Hvis børnene er organiseret i andre aldersgrupper, udarbejdes den pædagogiske læreplan på baggrund af denne organisering. Den pædagogiske læreplan skal evalueres mindst hvert andet år.

Udfyldelse af læreplansskabelonen

Denne pædagogiske læreplan er delt i to.

I første del beskrives det *pædagogiske grundlag*. Her

beskrives med korte pædagogiske refleksioner, hvordan det enkelte dagtilbudsområde arbejder med det pædagogiske grundlag, og hvordan de enkelte elementer omsættes i området. Denne del af den pædagogiske læreplan udarbejdes i området.

Den anden del af den pædagogiske læreplan fokuserer på *de seks læreplanstemaer og de 12 læringsmål*, og den tager afsæt i det pædagogiske grundlag. Det skal fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, inden for og på tværs af de seks pædagogiske læreplanstemaer, og det skal fremgå, hvordan det understøtter læringsmålene. Til dette kan der eksempelvis anvendes praksisfortællinger som pædagogisk redskab. Anden del af den pædagogiske læreplan

udarbejdes i den enkelte daginstitution.

Herudover beskrives til sidst i den pædagogiske læreplan, hvordan der arbejdes med inddragelse af lokalsamfundet og børnemiljøet.

Nationale krav til den pædagogiske læreplan

Det gælder for både det pædagogiske grundlag og

læreplanstemaerne samt de 12 læringsmål, at indholdet er nationalt fastsat og beskrevet i *Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold* (Børne- og Socialministeriet 2018) og i *Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold og i seks læreplanstemaer* (2018).

Du kan finde relevante links i værktøjskassen på side 20.

Praktiske oplysninger

Hyldeblomsten, Egedals kommunes samlede specialtilbud.

Maglehøj Alle 3

3670 Veksø.

Vores åbningstid er man.-torsdag 6.30-17. Fredag kl. 6.45-16.15.

Hyldeblomsten er normeret til 13-17 børn, fordelt på 3-4 stuer. Der er kun ansat uddannet personale. I Hyldeblomsten er der ansat 10-12 pædagoger på et varieret timetal og en daglig leder. Vi har løbende pædagogstuderende.

I Egedal Kommune ser vi med barnet. Hyldeblomsten er en del af et samlet tilbud, hvor alle børn får optimale muligheder for læring, trivsel, udvikling og dannelse med udgangspunkt i deres egne forudsætninger. De pædagogiske principper bygger på et ressource - og helhedssyn, hvor der tages udgangspunkt i barnets kompetencer og potentialer med den nærmeste udviklingszone for øje. Der lægges vægt på 'den gode relation' i det pædagogiske arbejde blandt andet ud fra principperne i ICDP - International Child Development Programme - som der arbejdes med i alle Egedals dagtilbud. Det er en løbende pædagogisk vurdering hvordan og i hvilket omfang, barnet kan inkluderes i større eller mindre fællesskaber i og omkring institutionen.

Egedal Kommunes samlede specialtilbud på dagtilbudsområdet er placeret i Veksø på institutionen "De 4 Årstider", der også rummer en storbørnsgruppe fra "Mælkevejen", en anden institution i Veksø.

Husets fysiske rammer har en høj grad af imødekommenhed for de behov, som børn i specialtilbud har, bl.a. med motorikrum, krearum og sanserum, hvor der er plads til at trække sig tilbage og blive skærmet for mange sanseindtryk.

Når det enkelte barn er parat, er der mulighed for at deltage i det inkluderende fællesskab med børnene fra almenområdet og stadig have sine kendte voksne hos sig.

Institutionen ligger midt i Veksøs smukke og rolige natur med adgang til stor mangfoldighed af danske dyr og husdyr. Brøns mose, stier, marker, krat, m.m. er nærmeste naboer.

Veksø Station ligger 10 minutters gang fra institutionen, hvilket også giver god mulighed for udflugter.

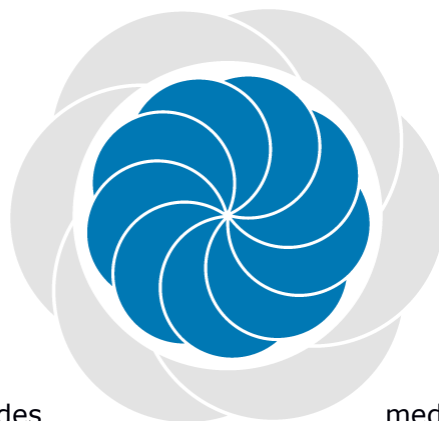
Vi har frokostordning fælles med De fire årstider.

Lærerplanen er gældende for hele børnegruppen, og lavet så den tager udgangspunkt i at alle vores børn er på forskellige områder i en udsat position.

Område Stenløse er et ud af 4 områder i Egedal kommune. Område Stenløse består af 10 børnehuse og specialtilbuddet Hyldeblomsten, dagplejen og 6 ressourcepædagoger.

Område Stenløse består af flg institutioner:

- Boelholm
- Degnebakken
- Havrevænget
- Blåmejsen
- Mælkevejen
- Kildeholm
- Stengården
- Vandfaldet
- Eventyrhuset
- Bækkegården
- Dagplejen
- Hyldeblomsten
- Ressourceteamet

Det pædagogiske grundlag

Det pædagogiske grundlag består af ni forskellige elementer, som danner grundlaget for, hvordan der arbejdes børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle vores dagtilbud.

med

Først beskrives elementerne børnesyn, dannelse og børneperspektiv leg, læring og børnefællesskaber, dernæst beskrives det pædagogiske læringsmiljø og til sidst beskrives arbejdet med forældresamarbejde, børn i udsatte positioner og sammenhængen til børnehaveklassen.

Det pædagogiske grundlag beskrives områdevis.

Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Barnesyn

Vi arbejder på at skabe en tryk og udviklende hverdag for børnene, hvor vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone samt lærer det at være en naturlig del af fællesskabet. I vores pædagogiske praksis tilstræber vi at have:

- **En anerkendende tilgang** til barnet. Vi er nærværende og møder barnet, hvor det er.
- **Et ressourcesyn**, hvor vi har fokus på barnets styrkesider og bruger dem i udviklingen af barnets svagere sider samt at være **inkluderende**, hvor vi forebygger, at barnet kommer i en udsat position
- **Et læringssyn**, hvor vi arbejder med den styrkede læreplan, hvor fokus er på trivsel, udvikling, læring og dannelse.

I område Stenløse arbejder vi ud fra følgende kerneopgave:

Vi skal gennem samskabende relationer skabe de bedst mulige rammer for et godt og udviklende børneliv.

Dannelse og Børneperspektivet

Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i den daglige pædagogiske praksis, så børnene oplever at medvirke i og have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det dannende indhold skal være meningsfuldt, udfordre barnet og være afsæt for børnenes måder at begribe og handle på i en digitaliseret og global verden. Vi skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som det pædagogiske personale er ansvarligt for at skabe.

Leg, Læring og Børnefællesskaber

Igennem voksenstruktur arbejdes der med at skabe lege og læringsmiljøer udsprunget af barnets perspektiv.

Læringen ses forankret, når barnet kan anvende de strategier, redskaber og det pædagogiske personales intenderede læring i de børneinitierede lege. Det er i disse lege, at børnene bearbejder ny læring. Fx når et barn inviterer nye børn med i en allerede igangværende leg, hvor de tillærte redskaber anvendes.

Det er det pædagogiske personales opgave at tilgodese allerede eksisterende fællesskaber og sætte rammer for andre fællesskaber igennem leg og læring.

Pædagogisk læringsmiljø

Med udgangspunkt i følgende situationer tages afsæt i alle de pædagogiske grundlags øvrige elementer:

- leg
- planlagte vokseninitierede aktiviteter
- spontane aktiviteter
- børneinitierede aktiviteter
- daglige rutiner

Fælles for alle læringsmiljøer er der fokus på det pædagogiske personales rolle gennem hele dagen. Der skal sættes tydelige og genkendelige rammer for de daglige rutiner, hvilket afspejles i organisering af voksenordenen, der tilgodeser det enkelte barns samt børnegruppens behov for guidning og støtte.

Vi anvender ICDP (International Child Development programme) som redskab til at være tydelige og ansvarstagerende i vores relation med børnene. Det er altid det pædagogiske personales ansvar, at relationen er betydningsfuld for det enkelte barn, så barnet dermed har de bedst mulige forudsætninger for at modtage læring samt være en del af fællesskabet. Vi anvender ICDP, når vi understøtter relationen imellem børnene samt barn-voksen relationen.

Det pædagogiske personale skal indrette og vedligeholde fysiske læringsmiljøer, der fremmer og motiverer børneinitierede lege og aktiviteter samt være opmærksom på egen rolle i at sikre børns deltagelsesmuligheder.

Det er en forudsætning, at:

- Der er en professionel afstemning af dagens gøremål
- Faglige og didaktiske overvejelser igennem hele dagen
- ICDP anvendes som metode til at justere sig ift. barnets initiativ
- Der er en tydelig voksenorden, der skaber mulighed for nærvær, som understøtter barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse
- Der er en faglig dialog om, hvordan de 6 læreplanstemaer bringes i spil i de forskellige læringsmiljøer igennem hele dagen.

Samarbejde med forældre om børns læring

Igennem samskabende relationer styrkes det tværprofessionelle samarbejde med forældre omkring børnene. Relationen bygger på et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om det enkelte barns og børnegruppens trivsel, udvikling, læring og dannelse. Som pædagogisk personale justerer vi os i forhold til den enkelte familie, så vi herved sikrer, at det enkelte barn får de bedst mulige rammer for udvikling.

Samarbejdet med forældrene om det enkelte barn:

Samarbejdet med forældrene starter, når forældrene kontakter institutionen allerede før barnets start. Det pædagogiske personale har ansvar for, at forældrene føler sig velkomne og trygge. Dette sker ved at sikre en god kommunikation fra start. Der kan evt. tilbydes en overleverings- og/eller opstartssamtale for herigennem at sikre den bedst mulige start i dagtilbuddet.

Igennem den daglige kontakt med forældrene opbygger vi den nødvendige tillid. To gange årligt udarbejdes trivselsvurderinger på barnet, hvor forældre bliver inddraget, hvis vurderingen giver anledning hertil.

Der udarbejdes sprogvurderinger i 3-års alderen, inden skolestart samt når det skønnes nødvendigt. Forældre inddrages i både gennemførelse samt resultat. Eksterne samarbejdspartnere kontaktes i samarbejde med forældre, såfremt sprogvurderingen giver anledning til det.

Det pædagogiske personale bruger Family/AULA til at lægge inspiration og materiale op om vores pædagogiske praksis og eventuelle temaer. Herved inddrages forældrene, så de får mulighed for at bidrage til understøttelse af barnets trivsel og læring.

Samarbejdet med forældrene om børnegruppen:

Et positivt forældresamarbejde har en afgørende betydning for trivslen i børnegruppen. Det skaber vi rammerne om ved løbende at inddrage dem i børnegruppens trivsel og udvikling på forældremøder, i forældreråd samt i sociale arrangementer.

Det er vigtigt at tænke forældreinddragelse ind i vores pædagogiske læringsmiljø. Vi skal være nysgerrige på deres viden, perspektiver og evt. erhverv eller fritidsinteresser, som kan bidrage til et varieret læringsmiljø. Fx brandmand, operasanger, sygeplejerske, lastbilchauffør eller lystfisker.

Børn i udsatte positioner

Alle børns muligheder for deltagelse i fællesskabet sikres ved at det pædagogiske personale omkring børnene er bevidste om og justerer sig i forhold til hvilke børn, der er til stede samt hvilke forudsætninger, det enkelte barn har for deltagelse.

Igennem kontinuerlig refleksion og evaluering i forhold til den aktuelle børnegruppe, justeres den pædagogiske praksis for herigennem at sikre at denne er tilpasset børnegruppen.

Det pædagogiske personale er opmærksomme på dynamikken i gruppen og det enkelte barns ressourcer. Vi anvender ICDP, der er en relations- og ressourceorienteret pædagogik, som giver os et fælles pædagogisk sprog. I ICDP er det altid det pædagogiske personale, der har ansvaret for den gode relation.

Vi samarbejder løbende med psykolog og logopæd, som kan give os sparring på pædagogiske udfordringer.

Det pædagogiske personale møder forberedt, og har planlagt dagen, så den tager højde for og involverer børn i udsatte positioner. Herved fremmes udviklingsmulighederne for barnet og børnegruppen.

Det enkelte dagtilbud arbejder med rutinepædagogik, der skaber en tydelig og genkendelig struktur til gavn for både det enkelte barn og børnegruppen.

I Egedal kommune arbejder vi med tidlig forebyggende indsats. Det pædagogiske personale indgår i et tværprofessionelt samarbejde med bl.a. psykolog, logopæd, sagsbehandler og sundhedsplejersken. Inddragende netværksmøder anvendes til at understøtte samarbejdet med barnets forældre og øvrige netværk.

I område Stenløse har vi 5 ressourcepædagoger, som i samarbejde med forældre og dagtilbud i en periode kan understøtte børn med særlige behov. Ressourceforløb visiteres tre gange årligt.

Sammenhæng til børnehaveklassen (kun gældende for kommende skolestartere)

I område Stenløse arbejder vi året forinden skolestart med storebørns gruppen, så den gode sammenhæng og overgang sikres mellem dagtilbud og skole.

Det pædagogiske personale arbejder hen imod at gøre barnet skoleparat. Vi arbejder målrettet med at forberede barnet på at kunne indgå i et børnefællesskab ved at have særlig fokus på den sociale, den alsidige personlige samt den sproglige udvikling, da det giver robuste børn, der har de bedste forudsætninger for at kunne indgå i læringsmiljøet i skoleregion.

I planlægningen af projekter og aktiviteter anvender vi indsamlet data fra fx sprogvurderinger og trivselsvurderinger.

Det pædagogiske grundlag og de øvrige læreplanstemaer i den styrkede læreplan understøtter arbejdet med storebørns gruppen.

I efteråret deltager repræsentanter fra det pædagogiske personale i fælles informationsmøde i Distriktsskole Stenløse for at understøtte den gode overgang mellem dagtilbud og SFO/skole.

I løbet af efteråret udarbejder det pædagogiske personale overleveringsskemaer på det enkelte barn for at sikre videndeling. Efterfølgende bliver alle forældre tilbudt en samtale i dagtilbuddet med henblik på at understøtte barnets videre udvikling frem mod skolestart. Hvis det skønnes nødvendigt tilbydes også en overleveringssamtale med deltagelse af repræsentanter fra SFO og skole.

Vi har flere faste traditioner og aktiviteter i løbet af børnenes sidste år i dagtilbuddet:

- børnenes dag, hvor storebørnsgrupperne fra alle institutioner mødes
- besøg på SFO'ernes legepladser
- besøg i SFO, når børnene er skoleplaceret

I Område Stenløse har vi indgået et samarbejde med Distriktsskole Stenløse, hvor vi når det er muligt udlåner personale til MiniSFO for at sikre den gode overgang mellem børnehave og SFO/skole.

De seks læreplanstemaer og 12 læringsmål

Det skal fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, inden for og på tværs af de seks pædagogiske læreplanstemaer:

1. Alsidig personlig udvikling
2. Social udvikling
3. Kommunikation og sprog
4. Krop, sanser og bevægelse
5. Natur, udeliv og science
6. Kultur, æstetik og fællesskab

Der er fastsat to pædagogiske mål for hvert læreplanstema. Målene udtrykker sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Denne del udarbejdes af den enkelte daginstitution.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om børns erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Et godt børneliv er forudsætningen for at skabe gode erfaringer, og dermed opnår børnene gode forudsætninger for at navigere trygt, nysgerrigt og udforskende i det nære miljø.

Vi ønsker at børnene skal opleve sig selv som ligeværdige og at de skal have en positiv selvværdsfølelse, så de får lyst til at agere i og med sin omverden.

I Hyldeblomsten ønsker vi, at alle børn skal have et godt børnehaveliv, uanset hvilken baggrund eller kultur de måtte komme fra, og hvilke udfordringer de måtte have med sig. Vi vil gerne skabe nogle rammer, hvor det enkelte barn kan skabe gode forudsætninger for livet på sigt. Vi arbejder ud fra programmet ICDP, det er et teori- og evidensbaseret program, der sigter mod at øge kvaliteten af samspillet mellem børn og voksne. Programmets grundlæggende mål er at gøre voksne mere lydhøre overfor børns behov, samt forbedre de voksnes evne til at møde børn på børnenes egne præmisser. Det er derved det pædagogiske personale i Hyldeblomsten, der har ansvaret for at skabe trygge relationer til børn og forældre.

Hyldeblomstens dagligdag er bygget op som en struktureret og genkendelig hverdag. Børnene har hver deres tavle, der med billeder og symboler fortæller dem, hvad de skal lave. Det er med til at gøre deres hverdag tryk og forståelig. I Hyldeblomsten deltager og støtter vi børnene i deres leg og de aktiviteter der foregår. Vi er enten deltagere i børnenes leg eller også er vi ved siden af deres leg, så vi kan støtte og udvikle legen sammen med dem. Legen er vigtig, da det ofte er gennem leg der dannes fællesskaber med andre.

Hyldeblomsten er indrettet i små grupper med få børn på hver stue. Børnegrupperne er sammensat ud fra pædagogernes vurdering af, hvor der er bedst udviklings potentiale, og de bedste muligheder for at skabe venskaber og leg. Fællesskabet i hele hyldeblomsten dyrkes ved at børnene besøger hinanden på stuerne, på legepladsen og i motorikrummet.

Følelser kan være svære at håndtere og de kan udtrykkes på mange måder f. eks ved glæde, vrede, ked af det, generthed og jaloux. Vi støtter børnene i at udtrykke deres følelser og håndtere konflikter og modgang på en hensigtsmæssig måde. Vi hjælper med at sætte ord på følelser, vi sikrer at børnene får succes oplevelser og vi arbejder med anerkendende kommunikation.?

Kuffertsamling foregår på stuen i den gruppe man tilhører, børn og voksne sidder i rundkreds på gulvet eller omkring et spisebord, afhængigt af hvad der passer børnene bedst. Der er en ansvarlig voksen der står for samlingen, og kommer forskellige konkrete i der skal bruges i kufferten. Vi har faste pladser. Vi synger en sang om at være samlet, og synger hinandens navne. På væggen hænger ugedagene, der er et billede af hvert barn, som har sin egen dag at fortælle om. Kuffertsamlingen slutter af med en sang, så det er meget tydeligt for børnene at nu er samlingen slut.

Pædagogiske læringsmål:

Det er vores opgave at skabe et anerkende læringsmiljø med engagerede voksne, som hele tiden skaber udviklende rammer, så alle børn erfarer sig selv og hinanden. Vi arbejder ud fra børnenes potentialer og det er vigtigt, at vi giver dem en god selvværdsfølelse og at de mødes med positive forventninger, som afstemmes ift. barnets nærmeste udvikling-zone. Vi differentierer krav og

forventninger til det enkelte barn. Vi bruger vi ofte visuel støtte.

Vi bruger boardmaker til alle børn i Hyldeblomsten. Vi bruger dem for visuelt at vise det enkelte barn, hvad deres kommende aftaler er. Eks. når barnet kommer om morgenen, er der et billede af morgenopgave, lege og derefter formiddagsmad. Målet er at barnet både verbalt og visuelt, kender til deres kommende aftaler.

Konkrete initiativer:

Arbejde med emnet "kend dig selv". Børnene tegner sig selv, vi læser bøger om emnet, taler om børnenes familie, laver planche med den nære familie, snakker om hvor de bor, hvem de bor sammen med, hvad de bedst kan lide at lege med, spise osv.

Arbejde med at blive selvhjulpen. Barnet øver sig i selv at tage overtøj af og på i garderoben, øver sig i at blive renlig og hjælper til med at dække bord. Vi guider positivt, giver tid, bruger visuel støtte i form af billeder eller symboler og afstemmer kravene i forhold til barnets udviklingsniveau. Vi har fokus på at handle på en besked, samt at kunne formulere et behov f. eks hjælp til lynlås.

Skabe et trygt og struktureret miljø. Hvert barn har sin egen tavle, der hjælper med at organisere dagen for dem. Børnene har deres faste plads når de spiser og laver opgaver. Hverdagen er struktureret, ensartet og genkendelig for børnene.

Deltage i forskellige aktiviteter og ture. Vi laver aktiviteter både i Hyldeblomstens lokaler og ud af huset. Børnene deltager, når de er trygge og klar til disse udfordringer. Vi planlægger aktiviteterne, så der er mulighed for børnene til at trække sig for det som er for svært.

At lytte til og anerkende når barnet kommer med initiativer og forslag. Personalet bestræber sig på, at lytte til børnenes behov og anerkende deres ønsker, også selvom det ikke altid kan lade sig gøre at efterleve ønskerne.

Lære egne basale behov at kende. Vi ser det som en vigtig opgave at lære børnene at give udtryk for deres egne basale behov, det kunne være at bede om noget at drikke eller at give udtryk for at de har brug for en pause. Vi hjælper dem med at sætte ord på, og støtter også visuelt.

Tegn på læring: Ved på eget initiativ at give udtryk for eget behov.

Ved at vise tegn på at blive selvhjulpen, f. eks at barnet selv kan tage jakken af.
Stiller spørgsmål og undrer sig.

At barnet udvikler sig og viser begyndende interesse for fællesskabet.

At barnet kan modtage og agere efter omverdenen.

At barnet kan give udtryk for egne eller andres følelser.

Social udvikling

Børns sociale udvikling har afgørende betydning for deres trivsel. Børns sociale udvikling sker i fællesskaber med andre, børn såvel som voksne. Igennem relationer til andre børn udvikler barnet empati og sociale relationer.

Læringsmiljøet understøtter barnets opbygning af relationer til de andre børn, til det pædagogiske personale og til de pædagogiske aktiviteter. Social udvikling er udvikling af sociale handlings- og deltagelsesformer hos barnet i sociale fællesskaber, hvor barnet kan have en oplevelse af at høre til. For eksempel betyder det noget for barnet, at vide at de går i Hyldeblomsten, altså: jeg er en del af en gruppe/fællesskab. Ligeledes omtaler vi ofte de andre børn, som børnehave venner, altså: jeg har venner. I større eller mindre fællesskaber kan barnet gøre sig erfaringer i at øve indflydelse og kan bidrage værdifuldt og relevant til fælles lege, aktiviteter og samvær, og dermed lære at værdsætte de forskelligheder, der findes hos de enkelte.

Hvordan understøtter det pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Vi i hyldeblomsten er opmærksomme på, at vi som voksne er rollemodeller for børnene, de lærer ved at iagttage, hvordan vi interagerer i relationen: pædagog-barn/børn, pædagog-forældre, pædagog-pædagog. Vi skaber et trygt miljø som basis for, at det enkelte barn kan blive parat til at lære at se de andre børn og guider derefter til at øe sig i samspillet. Vi er opmærksomme på, at børnene har forskellige ressourcer, når det handler om, at være en del af et fællesskab: at nogle kan overskue mange og andre få, vi giver også plads for at barnet kan få pauser. Vi organiserer forskellige former for fællesskaber, så alle børn kan have den mulighed for at deltage i et, f.eks. spille et spil, to børn guidet af en voksen. To børn og to voksne tager på togtur, fælleslege på legepladsen, flere børn og voksne tager i skoven, uformelle fællesskaber som at danse på stuen, hoppe på madrassen, lege i sandkassen dvs. aktiviteter, hvor barnet kan gå til og fra. Vi øver også de sociale spillerregler, der er gode for, at kunne være i fællesskaber, selvfølgelig ud fra det enkelte barns formåen og udvikling, vi guider både verbalt og visuelt, f.eks. har vi boardmakertavler, for visuel støtte til at vaske hænder, være stille, rydde op. Vi øver turtagning, vi viser og fortæller børnene, at alle må prøve, men at vi skal skiftes, f.eks. visualiserer vi på boardmakertavlerne, hvem der skal åbne kufferten i dag, vi øver i at tale og lytte, viser barnet at det er vigtigt hvad de fortæller, hvis de kommer med forslag prøver vi at få det til at kunne lade sig gøre, vi hjælper børnene med at kunne vælge, f.eks. mellem dyr, der er i kufferten eller ved spisning: "hvilken mad vil du spise nu?"

Empati er en vigtig faktor i den sociale udvikling. Her er vi voksne også empatiske rollemodeller, vi er meget opmærksomme på, hvordan vi reagerer på børnenes følelsesmæssige udmeldinger, vi sætter ord på følelser: nu tror jeg han blev vred og viser at alle følelser er i orden. Det er også vigtigt, at børnene iagttager, at vi er empatiske og gerne trøster børn, der er kede af det. Vi har billeder, der illustrerer forskellige følelser hængende på stuerne, så vi kan tale om dem og evt. tage et frem i situationen. Vi italesætter også positivt, når vi oplever at et barn hjælper eller viser empati for et andet barn, således at barnet oplever det som rart og derfor gentager det og at det smitter af på andres adfærd.

Konflikter er også en del af den sociale udvikling, her er det vigtigt at vi er opmærksomme og tilgængelige, at vi hjælper i konflikten på en positiv måde med løsning i situationen, trøster børnene og give dem den erfaring, at det ikke er farligt. Her giver vi dem også handlemuligheder, som at holde hånden op og/eller sige stop, kalde på en voksen, øve at skiftes.

Vi har i Hyldeblomsten fokus på at lege i mindre grupper, da det kan give mere ro og være mere overskueligt for børnene at deltage.

Vi er som pædagoger opmærksomme på vores forskellige roller:

Vi går bagved barnet: Vi iagttager børnenes leg, støtter op ved at skabe plads, tid og ro omkring legen.

Vi er ved siden af: Vi følger børnenes initiativer, giver nye input, hvis legen er ved at gå i stå, deltager hvis det er muligt uden at styre legen, men følger og støtter legen initieret af børnene.

Vi går foran: Vi igangsætter lege, for at lære børnene at lege, både leg med et barn - en voksen, få børn og en/to voksne, fælles lege løbelege, fangelege, gemmelege, herunder regellege som: Hvad er klokken hr. Løve, alle mine kyllinger. Vi inviterer børnene ind i fællesskaber, motiverer og guider dem til at blive i det, og giver plads til at trække sig eller holde pause.

Eksempler på forskellige lege som understøtter den sociale udvikling:

Vi har små yoga-madrasser, som vi bruger til at rulle børnene ind og give dem de forsigtige sanse tryk. Her opstår der et samarbejde mellem den voksne og det første barn der står i kø, til at rulle barnet ind i madrassen, men også mellem børnene. Her kan barnet der ligger ned, fortælle den voksne hvor man ønsker at blive trykket henne på fx. ryg, arme og ben.

Når vi har kuffertsamling på stuen, øver vi også social udvikling. Den er voksenstyret, og her kan vi øve alt fra at synge, puste fjer rundt til hinanden, historier hvor børnene skal samarbejde, puslespil hvor hvert barn til samlingen skal finde de brikker der passer sammen. Målet med kuffert samling er, at øve fællesopmærksomhed, at vente på tur, at være en del af et fællesskab, at modtage en fælles besked. Der er dagligt kuffertsamling på alle stuerne.

Social udvikling ude på legepladsen: Her er der plads og rum til andre måder at være sammen på og der kan tit opstå rollespil og evt rollebyt. Der leges bager og købmand i sandkassen. Her udvikles børnene's sociale udvikling, ved at de hjælpes ad med at bygge sandkager sammen, og kan snakkes indbyrdes om hvilke slags pynt der skal på sandkagen.

Trafikskole ude på legepladsen: Legen er en god måde at øve social udvikling på. Den voksne sætter trafiktavlerne rundt på kørebanen – og fortæller hvad tavlerne betyder. Her taler børnene typisk indbyrdes om, hvilken tavle de skal køre hen til sammen. Nogen gange ses det også at børnene skiftes om hvem der starter med at køre i moon-car og hvem der skal gå rundt ude på banen, fx, kan man gå over fodgængerovergang med den voksne, gå hen til "Børn på vejen – skole tæt på", vente på parkeringspladsen/busstopstedet.

I Hyldeblomsten arbejder vi med temaet på følgende måde:

Jeg kan lære at:

Deltage i sociale fællesskaber, Lege med andre børn (Evt mindre grupper med en voksen), Sige til og fra, Hjælpe andre & Udsætte egne behov (Hjælp fra en voksen)

Jeg kan øve mig ved at:

Indgå i de daglige aktiviteter & Deltage i de voksenstyrede aktiviteter

Jeg kan sammen med mine forældre:

Deltage i børnehusets sociale arrangementer, Have legeaftaler, Tage på en legeplads og lege & Lege og spille spil.

Kommunikation og sprog

Et nuanceret sprog er afgørende for børns udvikling og dannelse, idet sprog giver børn mulighed for at ytre sig om tanker, følelser, behov og viden om verden. Sprog er grundlaget for, at barnet gradvist kan udvikle evnen til at reflektere og udvikle kognitive kompetencer.

Evnen til at kommunikere er derfor af stor betydning for børns mulighed for at deltage i nære børnefællesskaber, men også en forudsætning for at deltage i skolelivet og i samfundet omkring dem.

Det er grundlæggende, at vi som pædagogisk personale understøtter barnets sproglige interaktion såvel barn/voksen som barn/barn. Vi skal som pædagogisk personale være bevidste om, at vi fungerer som sproglige rollemodeller og anerkende, at en vigtig faktor for børns sproglige udvikling foregår i fællesskabet med andre børn gennem leg og dialog.

Konkrete initiativer.

- Vi bruger legen som platform til at videreudvikle sprog. Vi hjælper med at sætte ord på følelser, der kan opstå i en konflikt eller guider dem til, hvordan de verbalt, kan videreudvikle legen.
- Vi arbejder ud fra et grundsyn, hvor der tages udgangspunkt i barnets ressourcer og potentialer med barnets nærmeste udviklingszone for øje.
- I dagligdagen benævner vi ting, handlinger, følelser mv. og bruger hjælpemidler såsom visuel struktur i form af boardmaker og konkrete. Tegn til tale og Pecs-system bruger vi i det omfang, det er relevant.
- Til udvikling, stabilisering og vedligeholdelse af børnenes begrebsverden læser vi bøger, hvor niveauet tilpasses den enkelte. Vi bruger rim og remser, og i vores daglige kuffertsamling er der fokus på at udvikle de sproglige kompetencer. Ud over dette laves mundmotorisk træning.
- Vi udvider dialogen med åbne spørgsmål og øver gentagelser for at udvikle børnenes sprog og ordforråd.
- I tæt samarbejde med talepædagogen arbejdes der individuelt med sproglige fokuspunkter.

Tegn på læring

- At børnene bruger sproget og nye tilegnede ord i den rigtige kontekst.
- At børnene kan formidle ønsker, behov og følelser.
- At børnene kan modtage og forstå omverdenens udspil og handle derefter.

Krop, sanser og bevægelse

Vi i Hyldeblomsten gør os umage for, at have en struktur og tilgang der tilgodeser barnets behov for bevægelse, motorisk udfoldelse og passende stimulation af sanserne. At have mange erfaringer med at bruge og opleve sin krop, at øve sig i det, er grundlaget for at bevægelse kan automatiseres med en høj kvalitet.

Når bevægelser er automatiseret bruges der mindst mulig opmærksomhed og energi, dermed har barnet større kapacitet til at bruge opmærksomhed på at lære andre ting.

Helt almindelige gøremål hvor barnet skal øve sig i at være selvhjulpent, tage tøj af og på når vi skal ind og ude fra legepladsen, på toilettet eller have skiftet ble. Hente ting der skal bruges ved spising f.eks. tallerken, glas, madkasse fra rullebordet, køre rullebordet fra/til køkkenet, hente alle madkasser i køleskabet. Alle opgaver som kræver grovmotorisk og finmotorisk kunnen, kræver brug af hukommelse og forståelse af rækkefølge, planlægning, tro på at kunne selv og en vis grad af udholdenhed i en aktivitet. Vi hjælper og guider tilpas i alle situationer, således at barnet arbejder lige der hvor barnet bliver udfordret. Måske kan barnet motorisk godt formå en opgave, men har ikke udholdenheden eller troen på at det kan lykkes. Måske kan barnet den ene dag men ikke den næste, vi justerer vores krav til barnet i den givne situation.

Vi lader børnene lege på gulvet, hvor de kan flytte sig rundt i det laveste plan, kan kravle, lægge sig ned, skifte stilling, gulvet giver stor understøttelsesfladen og her kan legen brede sig over et stort område og involverer mange børn/voksne.

Børnene leger også ved bordet siddende på en trip trap stol. Bordet afgrænser legens udbredelsesområde, hvilket kan hjælpe barnet med overskuelighed. Stolen hjælper barnet til at mærke egen krop via berøringen af stolen, på en trip trap stol mærker man både, ryg, sæde, og fodkontakt. Siddende ved bordet er også det fortrukne arbejdssted, hvis vi skal lave æskearbejde, spille spil eller andet som stiller øgede krav til barnets opmærksomhed. I perioder foregår kuffertsamling også omkring et bord, for at gøre rammen tydelig og hjælpe til den øgede opmærksomhed.

Vi er ude dagligt på legepladsen eller på tur. På legepladsen får barnet mulighed for udfordre sig selv på legepladsens legeredskaber og i terræn, der er stor motorisk træning i at gå/løbe på ujævnt underlag, det styrker balancen, muskler og led. At gå op og ned af små og store bakker.

Vi støtter børnene ved verbal og fysisk guidning til at gynges, det rytmiske stimulerer arousal og balance, når det er en voksen der skubber gyngen, arbejdes der rigtig meget med kontakt. Når barnet selv skal gynges kræver det stor koordination og stabilitet i kroppen. Gyngen kan være et godt sted at få lidt ro i hovedet og kroppen.

Rutsjebanen aktiverer på samme måde arousal, balance og stabilitet som gyngen, der kan på rutsjebanen udvikles, mange lege med flere børn der rutsjer i "tog", der øves sociale regler der skal ventes på tur og passes på at man ikke rutsjer ind i hinanden. I klatrestativet styrker barnet koordination, muskel styrke, smidighed, mod, og balance. Børnene bruger stedet til at kopierer hinanden, børnene kommunikerer indbyrdes det er en aktivitet, som er forholdsvis langsom så man kan tale sammen undervejs, de siger f.eks. "se hvad jeg kan", der leges små lege "vi er aber, du (den voksne) er krokodillen".

Vi opfordrer børnene til at cykle, det er god styrke og koordinationstræning, barnet skal også styre, planlægge fart, retning og passe på ikke at køre ind i andre. Vi har et udvalg af cykler som stiller

forskellige krav til barnets formåen, cykellege er også et godt sted at lege små rollelege en "buschauffør og en passager".

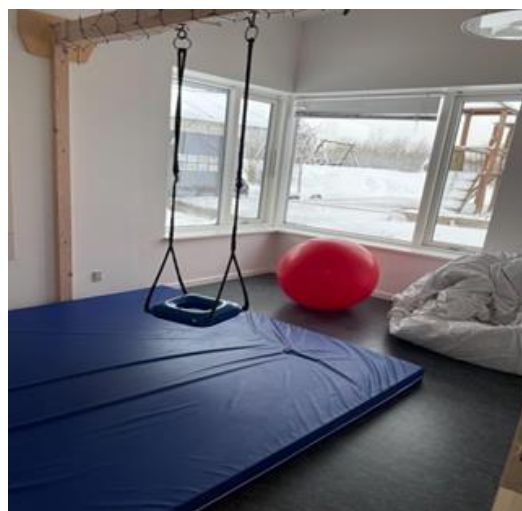
Leg med vand og sand er en stor sanseoplevelse specielt i forhold til følesansen, sandkassen er et sted hvor der er plads til ro og fordybelse, barnet øver koordination øje/hånd og styrker muskler og led specielt i armene. Men også i resten af kroppen, alle har vist en oplevelse af, hvor hårdt det kan være at gå i sand.

Det styrker barnets selvtillid og selvværd at turde, at kunne selv, at mestre en aktivitet. Det gamle ordsprog øvelse gør mester, er stadig sandt.

Vi på tur i nærområdet, vi går som gruppe eller en voksen med et barn. Vi bruger turene til at opdage området omkring os eller gå til bestemte destinationer, biblioteket, stationen, centret eller legepladser uden for børnehaven. Barnet skal holde den voksne i hånden, skal øve sig i at gå en given strækning, vi øver os først i små ture tæt på børnehaven til barnet er tryk ved dette, så udvider vi radius. Vi hjælper det enkelte barn, med visuel støtte via billed eller boardmarker kort, som fortæller hvilken slags tur vi skal på, en kigge på ting i naturen tur eller en gå til f.eks. biblioteket tur. For de børns som af forskellige årsager ikke er i stand til at gå på tur, kan vi finde på at bruge klapvogn eller budcykel. Vi bruger også ture rundt i området til børn der har brug for, at gå sig til ro i hoved og krop, at gå har også rytme og kan på samme måde som at gyng balancerer arousal.

Vi bruger motorikrum til at udforske, udfordre og træne det enkelte barns motoriske kunnen. Her kan vi planlægge specifikke aktiviteter målrettet det enkelte barn eller en gruppe, aktiviteter som understøtter og befordre barnets udvikling.

Vi bruger stuerne til, at lave overskuelige fysiske forhindrings/kravlebaner i et rum, hvor børnene i højere grad kan gå til og fra aktiviteten. Hvor den sikkerhed de besidder i aktiviteten, gør det muligt også at have overskud til, at aktiviteten bliver en social aktivitet med de andre børn og der opstår små samspil børnene imellem.

Vi tænker meget over, hvordan vi stimulerer og sørger for tilpasse sansestimuli til det enkelte barn. De børn som går i Hyldeblomsten har ofte gennem lang tid været i miljøer, hvor de er blevet stressede og udsat for, for mange stimuli. De har enten været særligt sårbare overfor, at blive overstimuleret eller er det nu grundet stresstilstanden.

Vi tænker over at skabe ro omkring det enkelte barn, vi bruger strukturen til at skabe genkendelighed og tryghed. Vi gør os overvejelser om, hvordan vi indretter rummene så der er passende med indtryk. Vi bruger aktiviteter som hviletid, tryglege, ture i hængekøjen, på gyngen, gåture i området, leg i sandkassen, leg med sansekasser, ture i sanserummet, fodbad, leg med monsterslim og modellervoks til at skabe ro for barnet.

Vi oplever at det enkelte barn også kan have brug for at komme lidt op i arousal, det hjælper vi dem til med hyppige skift i aktivitet, med aktiviteter som forgår over et større areal, hvor de skal flytte sig f.eks. hente genstande til en leg et andet sted i rummet, så det bliver krævet af barnet at kroppen er i gang. Aktiviteter som boldspil, dans, aktiviteter i motorikrummet og tumlelege bruges også i denne sammenhæng.

Tegn på læring

- At børnene bruger kroppen og tilegnede færdigheder i leg inde og ude.
- At børnene udfordre sig selv kropsligt på nye måder.
- At børnene har en forståelse af egne kropslige signaler sult, tørst, kulde, varme, jeg skal tisse m.v.

Natur, udeliv og science

Natur:

Vi i Hyldeblomsten ønsker vi at alle børnene får mulighed for at komme ud i naturen. Vi vil formidle en glæde ved naturen ved selv at gå forrest, vise vores glæde og nysgerrighed. Vi vil præsentere forskellige naturområder for børnene, det vil være områder på legepladsen f.eks. som bakken som de kan udfordre deres motoriske evner, buskads, græsplæner o. lign. Vi vil, alt efter det enkelte barns formåen, gå ture i nærområdet og se på og opleve de forskellige naturområder som mosen, åen, de store græsarealer og steder med store træer(lille skov), ligeså vil vi gerne tage på længere ture til skov, fjord og strand.

Ude i naturen vil vi gøre børnene trygge og motivere dem til at udfordre sig selv. Vi vil følge børnenes initiativer, støtte op, sætte ord på hvad de ser og rører ved, f.eks. når de finder pinde, vise at man kan tromme med dem på andet træ, her kan barn og voksen imitere hinanden, den voksen kan respondere på barnets udspil. Men vi er også opmærksomme på at give børnene tid og ro til fordybelse, mulighed for at de handler selv og er aktive.

Vi vil også præsentere naturting for børnene, som ikke umiddelbart er synlige f.eks. løfte en træstamme, være nysgerrig på, hvad er det? Se på bænkebiderne under træstammen, tage dem i hånden og lade børnene prøve, tale om deres udseende, tælle ben, mærke at det kilder og at man er lidt modig. Vi vil lære børnene at sanse i naturen: være stille og lytte til fuglene, ligge i græsset og se op på skyerne, kramme et træ. Vi vil samtale om det, vi oplever, undre os sammen og finde svar, nogle gange kan man tale sig frem til det, andre gange må vi søge svar i bøger og på nettet. Vi vil stille redskaber frem til børnene, som opfordrer til at finde dyr og undersøge områder

f.eks. forstørrelsesglas, insektglas, spande og sier(låg), sorteringsbakker og billedmateriale.

Vi vil i perioder også invitere naturen indenfor, planter på stuen, der skal vandes, så karse, solsikkefrø o. lign. vi har også et ormehus med glassider til fælles opmærksomhed og samtale. Desuden ser vi på billeder og læser vi bøger om dyr, planter osv. Vi ser ofte ud af vinduet sammen og taler om vejret, fuglene, bladene på træernes farve osv. Til kuffertsamling taler vi om hvad, dagen hedder, måned årstid og hvordan vejret er, UPS. Ved de daglige måltider sorterer vi affald i det, der kan blive til jord og restaffald, dette italesætter vi og samtaler med de børn, der viser forståelse og stiller spørgsmål hertil. Når vi vasker hænder opfordrer vi til at spare på vandet,

Udeliv.

Udelivet har gavnlige

effekter for børn i forhold til:

- 1. **Trivsel**, bl.a. fordi udeliv giver børnene mulighed for at lege mere uforstyrret med vennerne, og fordi grønne omgivelser har en bevidst positiv effekt på ro og trivsel.

- 2 **Kognitiv og neurologisk udvikling.**

Bl.a. fordi uderummet giver mulighed for ro og fordybelse. Det kan fremme børns evne til at rette opmærksomhed mod noget bestemt og holde koncentrationen.

(fra emu)Vi i Hyldeblomsten prioriterer vi

udelivet højt, vi sørger for, at alle børn, så vidt muligt, er ude mindst en gang dagligt. Det kan være ved gåture, men oftest er det på vores legeplads. Vi oplever at alle børnene er rigtig glade for at komme ud på legepladsen. Vi arbejder for at gøre børnene trygge i uderummet, vi hjælper dem med at overskue det f.eks. går vi ture rundt på legepladsen og viser hvilke muligheder, der er for leg. Vi tydeliggør, at vi er til stede og tilgængelige.

Uderummet er et rum, som børnene i hyldeblomsten profiterer af: her kan de bruge kroppen til vildere lege, som at fange hinanden, klatre, løbe op og ned ad bakker, køre på cykel, alt sammen noget man kan gøre sammen og ved siden af hinanden, hvilket giver en god fællesskabsfølelse. Samtidig giver uderummet også plads til ro og fordybelse, måske lidt fred for de voksne. Vi hjælper børnene med at regulere sig: får de passive lidt op i tempo og hjælper andre til at kunne stoppe igen.

Udelivet giver mulighed for andre fællesskaber, børnene bliver motiveret af andre børns leg, der er rum for at kunne gå ud og ind i en leg. De voksnes rolle er, at hjælpe børnene til at se hvad, der sker omkring dem, guide ud fra barnets interesse og motivation. Når vi er ude, er der plads til andre lege og at bruge fantasien: bruge sten som penge, bygge et fly af kasser, pinde kan være dyr, gå med en kistanje i lommen. Uderummet giver mange sanseoplevelser, man kan mærke solen, blæsten, regnen med de dejlige vandpytter og mudder, her må man også gerne blive beskidt.

Vi flytter også inderummet ud, alt efter vejr og aktivitet.

Vi spiser nogle gange udenfor. Vi kan tegne, lægge puslespil og læse bøger ude. Om efteråret udhuler vi græskar ude.

Science:

Science i dagtilbud handler om at:

.- Børn og pædagogisk personale sammen udvikler nysgerrighed og en større forståelse for verden ved at undersøge og eksperimentere.

- Understøtte børnenes forståelse for naturvidenskabelige fænomener og teknologi samt deres matematiske opmærksomhed.

Vi i Hyldeblomsten støtter vi børnene i at være lærende, undersøgende og nysgerrige.

Vi motiverer dem til at være nysgerrige ved at skabe spænding, f.eks. ved kuffertsamlingen: Hvad er der i kufferten?

Vi understøtter når børnene selv er undersøgende og handlende, f.eks. håndvask, mærke vandets strøm, er det koldt eller varmt, sæben der kan lave sæbebobler,

der brister.

Hjælper med løsninger, f.eks. når de bygger med klodser, hvad hvis man lægger klodsen den anden vej? Leg i sandkassen, hvor dybt kan man grave, lave et bjerg, er det bedst med tørt eller vådt sand.

Vi tæller vores øjne, ben på dyr, ser på former og figurer i rummet, det runde ur og det firkantede bord.

Vi laver kognitive opgaver, f.eks. sortere ting, tælle og sætte tal på, leger med tal, mængder form og farve. Vi observerer sammen med børnene: er de voksne højere end børnene, vejer den lille eller store sten mest, finder ligheder og forskelle. Vi bygger og konstruerer sammen med børnene, f.eks. huler af store grene, vejbaner og tunneler i sandkassen.

Vi spiller spil: farvespil, terningespil: hvor man tæller og flytter en brik, "Polarvenner": kom over broen inden isen smelter.

Vi læser og kigger i bøger, taler om billeder, får børnene til at pege på genstande, tælle, læser fakta og stiller spørgsmål. Vi bruger it i form af iPads, hvor vi tager fotos, søger information, ser små film, spiller læringsspil og spil, som børnene selv vælger

Vi sætter ord på ting og handlinger, vi stiller spørgsmål, som kan fastholde opmærksomheden, at undre sig over, få barnet til selv at komme med forslag. Vi fortæller selv om vores oplevelser, tanker og fakta. Vi er opmærksomme på at stimulere børnene forskelligt efter deres udviklingsalder, men alle børn kan være sansende, undersøgende og prøve nye ting sammen med en voksen. Vi handler først og forstår bagefter.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Overordnet set er det bærende element i vores praksis at følge børns fascination, undren og spor. Oplevelser vil altid tilbyde børn et råstof at arbejde videre med, råstof for fantasien, råstof for tanken, råstof til lege og nye udtryk.

Kultur er noget vi gør, kultur opstår når vi er sammen, kultur formes i det miljø vi sammen udvikler. De kulturelle mødesteder er mangfoldige ”– her nogle eksempler:

Tegning

Vi stimulerer barnet til at tegne, også når det ikke falder barnet naturligt. Vi hænger billederne pænt op, og der opstår en naturlig stolthed over at se sine billeder udstillet, så alle kan se og beundre, ikke mindst forældre.

Maling

F.eks med akvarel – barnet får opgaver der er tilpasset alder og niveau. Tidligere succeser kan der bygges videre på, så kreativiteten får lov at blomstre. Alle produktioner afsluttes med en pæn ramme og kommer op at hænge.

Bøger/højtlesning

Vi har en bogreol, som er hyggelig og inspirerende. Den er velkendt og tryk for børnene, og de er selv med til at hente nye bøger på biblioteket. Her er bl.a. dialogisk læsning et godt middel til læring.

Musik/sang

Vi lytter og danser til musik. Når vi har motorik, skaber vi vores eget orkester med rasleæg, marimbaer, trommer, fløjter og claves. Børnene er aktive og har ejerskab til processen. Vi laver sanglege og vi dramatiserer historier og eventyr.

Traditioner- årets gang

Vi har fastelavn, påsketraditioner med almen (finder påskeæg og synger påskesange, spiser påskefrokost)

Vi har Sankt Hans – bål.

Børnenes fødselsdage fejres.

Juletraditioner med julefrokost, julegudstjeneste og julefest.

Kultur omkring os

Vi bruger bus, tog og vores ladcykler som transportmiddel.

Vi besøger andre institutioner og deres legepladser i nærområdet.

Bibliotek, kirke, skole.

Butikker, bl.a. dyrehandel.

Ser på dyr på landet og i skoven.

Metroen i Kbh.

Film/spil

Vi ser film på biblioteket og hjemme leger vi biograf på iPad med bl.a. Cirkeline, Pippi og Peter Pedal. iPad bruges også til spil, hvad enten det er læringsspil eller for at få et pusterum for barnet.

Indretning

I Hyldeblomsten tænker vi meget over, hvordan vi indretter og udsmykker det enkelte rum, det er en balance mellem at udstråle ro og indbyde til mange forskellige aktiviteter. Vi bruger reoler og skærme til at indrette flere små områder i det samme rum, således at der kan foregå forskellige aktiviteter på samme tid. Vi tænker over brug af farver og materialer i rummet.

Alle børn har faste pladser, det giver tryghed at vide her på denne stol hører jeg til, når jeg skal spise. Det betyder også at barnet spiser sammen med det/de samme andre børn over tid, de kender hinanden godt og kan opdyrke en kultur og fællesskab sammen omkring måltidet. Som voksne har vi tænkt over, hvem af børnene det vil fungerer godt, at sætte sammen ved måltidet. Vi har overvejelser over om børnene gensidigt har gavn af hinandens samvær. Barnet kan stadig komme på besøg ved et andet bord, hvis der en dag er færre børn på stuen. Vi har valgt at vi sidder ved høje borde, det giver et bedre arbejdsmiljø for de voksne. Børnene har alle trip trap stole, som kan indstilles til det enkelte barn, barnet er godt understøttet både i sædet og har mulighed for god fodkontakt og ordentlig siddehøjde ved bordet. Stolen giver også den fordel at motorisk urolige børn har god støtte og kan føle sig skærmet af at der er rygstøtte. De høje borde giver samtidig mulighed for at lege hule under og stolen giver daglig træning i at klatre op/ned.

Vi bestræber os på at indretningen er den samme over tid, når vi flytter om, har vi tænkt os godt om og flytter om ud fra betragtninger om, hvad der vil være hensigtsmæssigt i forhold til børnegruppen. Vi har børn der kan reagerer voldsomt på ændringer.

Vores indretnings skal kunne meget forskelligt, f.eks. skal den store madras på gulvet både bruges til at tumle på, indbyde til historielæsning og fungerer som træningsmadras til motorisk træning. Derfor er den afgrænset af reoler så der opstår et rum i rummet. Samme afgrænsning af reoler eller skærme ses omkring vores spisepladser, det kræver ofte meget af vores børn at holde sig i ro og spise, hvorfor vi forsøger indretningsmæssigt at skabe et miljø, med så få forstyrrelser som muligt, vi tænker meget over hvad og om vi har udsmykning omkring spisepladserne og hvor meget den voksne rejser sig under måltidet.

Sprogstimulering og legetøj

Vi tænker over den udsmykning vi bruger i Hyldeblomsten, det kan være Babblefigurene (fra Karlstad sprogmaterialiet) som er genkendelige, der giver samtalestof og sprogtræning for barnet. Barnets æske, som er deres personlige som barnet selv har malet, vi bruger tegninger, udsmykning i forbindelse med årstider, højtider og traditioner, som barnet har klippet, klistret og malet. Vi bruger også samtale billeder/plancher som de voksne har fremstillet eller indkøbt, med emner f.eks. billeder med bondegårdsdyr eller andet sprogmateriale. Vi afpasser udsmykningen efter børnegruppen.

Vores legetøj udvælges ud fra, at det skal kunne leges med og holde til leg, det skal understøtte børnenes udvikling, vi skal have nok af legetøjet til at flere børn kan lege med den samme slags. Vi indkøber legetøj der kan leges med på flere udviklingsniveauer og vi forsøger når barnet starter at finde legetøj frem der har barnets interesse, ud fra forældrenes/tidligere institutions viden om barnet. En stor del af vores legetøj er gemt ned i kasser med låg, som gør det nemt at sortere, når der er låg på forstyrres barnet knap så meget, af andet spændende legetøj end det de er igang med at lege med. Samtidig skal vores legetøj også friste barnet og indbyde til forskellige lege, så derfor er alt ikke pakket i kasser.

Vi har høje hylder på stuerne og lukkede skabe, som kun de voksne har adgang til, børnene kan inspireres og spørge til legetøj og spil på hylderne som de voksne administrerer.

Struktur

Boardmarker tavler er en indretningsmæssig del af Hyldeblomsten, de skal være synlige og tilgængelige for voksne og børn, da de er den visuelle støtte til dagens struktur for gruppen og det enkelte barn.

Vi tænker over hvor og hvordan vi sætter lege i gang sådan at rummet understøtter aktiviteten. F.eks. kan en smal gang være bedre at lege boldleg i med et enkelt barn end et stort rum. Gangen understøtter og afgrænser boldens retning så vi kan koncentreres om samspillet. Således bliver rummet en "medspiller" til aktiviteten. Vi bruger f.eks. måtter til at markerer hvor en aktivitet foregår, når vi holder kuffertsamling bruger vi måtter /siddepuder placeret i en cirkel til, at

markerer hvor vi sidder. Måtterne kan også bruges ved boldspil i gangen, en måtte til at stå på kan give ro på barnet og passende afstand hvis man skal kaste til hinanden.

Legetæpper på gulvet fungerer også som en afgrænsning af et område, "det er på biltæppet vi leger denne leg med biler".

Vi arbejder med over dagen at dele børnene op i større og mindre grupper alt efter aktivitet, på legepladsen er det ofte en stor del af gruppen som er ude samtidigt, med mulighed for lege på tværs af stuerne. På stuen sætter vi som voksne lege i gang f.eks. leg med dublolego, sommetider starter legen med 1-2 børn, vi som voksne leger med og inviterer til at et tredje barn leger med i en parallel leg ved siden af de andre børn, men med det samme legetøj. Vi er meget optagede af, at alle vores børn er en del af et fællesskab.

Sanserum

Sanse rummet er holdt i hvidt, der er en stor kuglepude i rummet som barnet kan bevæge sig rundt i, hvorved fortrinsvis taktilsansen og den proprioceptive sans stimuleres. Der er gyngephæng i loftet, så der kan hænge en fendergyng eller hængekøje til stimuli fortrinsvis af den vestibulære sans og taktilsansen.

Til rummet hører mange mindre materialer, som kan doseres alt efter hvad, hvor og hvor meget barnet skal udsættes for af stimuli. Der er puder i forskellige størrelser og vægt, med forskelligt betræk og indhold, de kan have glat overflade eller nubret overflade, have indhold af korn, kastanjer, sand o.lig.

Strukturen og fornemmelsen af den enkelte pude er således forskellig, de giver barnet mulighed for mange taktile indtryk, når barnet mærker på pudens overflade med hænderne, løfter på puder med forskellig vægt. Men det giver også forskelligt indtryk andre steder på og af kroppen, når puden ligger på barnet. Det er en oplevelse at have en pude liggende med korn, som har lidt vægt der smyger sig om benet og en anden oplevelse at have en tung pude med sand, som tynger benet ned. Forskellig vægt og indhold stimulerer den proprioceptive sans også når barnet flytter rundt på puderne.

Der er en pude og en "slange" som kan vibrerer, de stimulerer den proprioceptive sans og kan være med til at påvirke arousal.

Der er kasser med genstande og materialer som der kan føles på. Terapibolde der kan stimulerer den vestibulære sans, når barnet bevæger sig på dem liggende på mave eller ryg. En cd afspiller så der kan arbejdes med lyd (den auditive sans), forskellige lyskilder med mulighed for, at skabe forskellige stemninger i rummet. Der er dåser indeholdende dufte, således at den olfaktoriske sans (lugtesansen) kan stimuleres.

I rummet er også bøger så det er muligt, at trække hen i et rum, hvor barnet kan sidde i ro med taktil stimulation og høre en historie.

Uderum

Uderummet tænker vi på samme måde som de indendørs rum, vi vil gerne at legepladsen er indrettet så der opstår flere mindre rum, det kan ske ved beplantning, hegn, opdeltede områder der inspirerer til forskellige lege.

Vi har overvejelser om indretningen på vores toiletter og garderober således, at rummene bedst muligt understøtter den aktivitet der skal ske begge steder. Vi forsøger at gøre rummene overskuelige, bruger visuel støtte i form af boardmarker begge steder til, at understøtte rækkefølgen i at vaske hænder, rækkefølgen i påklædning. Det er steder hvor der dyrkes gentagelser, tøj af og på, hvor barnet over tid skal blive mere og mere selvhjulpent. Der er altid en voksen tæt på, som kan hjælpe og guide barnet i disse situationer. Vi tænker over hvornår og hvor mange børn af gangen, der opholder sig i disse rum. Badeværelserne kan også bruges til andet end toilet besøg, det er også her/eller på legepladsen barnet får fodbad og vi puster sæbebobler. Vi har på badeværelset puslebord som kan køres helt ned til 30 cm over gulvhøjde, så barnet selv kan kravle op, det er store børn der skal så meget selv som de kan, det giver selvtillid at kunne selv.

Samarbejde med andre dagtilbud:

I hyldeblomsten vægter vi børns trivsel højt og understøtter deres sociale udvikling, det er vigtigt for børnene af de ser og oplever andre børn fra almene institutioner.

Vi er flyttet til Veksø d.10/8-2020 i de 4 årstider, sammen med en skolegruppe fra mælkevejen i Veksø, vi er i en opstartsfasen med af oprette en storgruppe med børn fra hyldeblomsten og

børnene i skolegruppen fra mælkevejen, hvor der er 1 dag om ugen, hvor vi i hyldeblomsten besøger skolegruppen i små hold, og vi i fremtiden vil være deltagende i temaer, (i det omfang børnene kan rumme) det er temaer såsom kriblekrable, "fri for mobberi" ovs.

Vores daglige samarbejde med skolegruppen er tæt, da legepladserne ligger lige ved siden af hinanden, og deler alrum. På sigt kan vi gå med skolegruppen på ture i lokalområdet, ledsaget af en voksen.

Vi tænker meget over, hvordan vi stimulerer og sørger for tilpasse besøgende til skolegruppen til det enkelte barn, så det bliver en succes oplevelse. De børn som går i Hyldeblomsten har ofte gennem lang tid været i miljøer, hvor de er blevet stressede og udsat for, for mange stimuli. De har enten været særligt sårbare overfor, at blive overstimuleret eller er det nu grundet stresstilstanden.

Den voksnes placering i forhold til barnet.

Vi inviterer børnene ind i fællesskaber, motiverer og guider dem til at blive i det, og giver plads til at trække sig eller holde pause.

Tegn på læring

- At børnene ønsker at deltage i de kreative og kulturelle aktiviteter som de voksne tilrettelægge, ønsker at være med ved malerbordet, viser interesse for natur (dyr og fauna) og viser interesse for, at tage på tur til kendte og ukendte steder.

- At børnene husker processer og erfaringer, det var skægt at være på tur sidst, vi kan gå derhen igen, på biblioteket kan man låne bøger, jeg kan lide at male, jeg skal have forklæde på, jeg kan male på papir, på en æske, på en pind, malingen skal tørre, mit billed bliver hængt op på væggen.

- At børnene har en begyndende forståelse for sammenhænge, udviser nysgerrighed, begynder at stille spørgsmål og dermed søger svar.

En praksisfortælling:

Male aktivitet i børnehaven: Inden vi går i gang med aktiviteten, dækkes bordet af, og alt der skal bruges bliver fundet frem på bordet. Det være sig maling (blandet i glas) fedtfarver, tush og akvarel. Barnet inviteres til bordet iført et forklæde, barnet er forberedt på sin tavle med et male piktogram. Vi taler om hvad der skal males, barnet vælger at ville tegne sin mor. Vi taler om hvordan man kommer i gang med at male, hvad der er på bordet af materialer, barnet ved fra sine tidligere erfaringer, at vi starter med at tegne med den sorte tush, barnet igangsætter tegningen, efterfølgende bruges fedtfarverne til at fylde tegningen ud, der slutes med at male med akvarel, oven på fedtfarverne, og senere med en anden farve udenom hvor billedet slutes af. Vi får skrevet barnets navn på tegningen, den lægges i pres, senere får den en ramme af den voksne og bliver hængt op på stuen. Alle børn på stuen får lavet et maleri, og der bliver et smukt børnegalleri i huset, og mange anerkendende ord får børnene med sig.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet (udarbejdes områdevis)

Beskriv med korte pædagogiske refleksioner hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Vi har været i Veksø siden 10 august, så på nuværende tidspunkt er vi i gang med at lære det omkring liggende miljø at kende..

Vi har besøgt 2 nærliggende gårde med heste og køer. Brønsmose er vi nabo til, der er et rigt dyreliv.

Ture på ladcykler til Veksøby

Kirkebesøg til jul, hvor den lokale præst har inviteret os.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø (udarbejdes af den enkelte daginstitution)

Beskriv med korte pædagogiske refleksioner hvordan det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø integreres i det pædagogiske læringsmiljø?

Brug gerne praksisfortællinger.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv.

Børnenes tegninger og andre kreative produkter bliver udstillet og hængt pænt op i huset.

Et barn kan have gjort sig umage med at bygge et flot lego hus , det kan blive stillet frem på en hylde og blive passet på, så vi alle kan se på det, og senere kan der blive leget med det igen.

Vi har på en udflugt fundet kastanjer, de bliver på stuen lavet til kastanje dyr, hvor børnene er kreative sammen med de voksne. Der bliver lavet en lille udstilling, og børnene får senere dyrene med hjem.

Børnenehuset har grønne planter, børnene er med til at passe planterne, inde og udendørs.

Du kan læse mere om **den styrkede pædagogiske læreplans** rammer og indhold her:

https://emu.dk/sites/default/files/2019-03/7044%20EVA%20SPL%20Publikation_web_1.pdf

Du kan læse mere om **evaluerende pædagogisk praksis** her:

<https://emu.dk/dagtilbud/en-paedagogisk-laereplan/evaluerende-paedagogisk-praksis>

Du kan læse mere om **redskab til selvevaluering** her:

<https://emu.dk/sites/default/files/2019-03/Redskab%20til%20selvevaluering.pdf>

Du kan læse mere om **redskab til forankringsproces** her:

<https://emu.dk/sites/default/files/2019-03/Redskab%20til%20forankringsproces.pdf>

Du kan læse mere om **forældresamarbejde** her:

<https://emu.dk/dagtilbud/en-paedagogisk-laereplan/foraeldresamarbejde>

Du kan læse mere om **samspil og relationer i det pædagogiske læringsmiljø** her:

<https://emu.dk/dagtilbud/en-paedagogisk-laereplan/samspil-og-relationer-i-det-paedagogiske-laeringsmiljo>